

מאורות

אורות ישראל
מכללת אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללת מורשת יעקב
ומכללת אורות ישראל

עיונים בסידור התפילה ובפרשת השבוע

סדר ברית מילה

גדול יהיה, כשם שנכנס לברית, כן ייכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים. אמן.

בתוספתא מביאים הסבר לברכת האב, שברכת "להכניסו" אינה על מעשה המצווה אלא על קיום המצווה, על שקיים מה שאמר הקב"ה לאברהם "ואתה את בריתי תשמור", ומשום כך מברך ברכה זו לאחר המילה. אבודרהם אומר כי ברכה זו נתקנה מפני שהאב מצווה על בנו למולו, לפדותו, ללמדו תורה ולהשאו אישה, רמז לכך שמהיום ואילך מוטלות עליו מצוות אלו. העומדים עונים ואומרים: "כשם שנכנס לברית כן ייכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים", שאלו הן מצוות הבן המוטלות על האב, וסדרם על פי הסדר במסכת קידושין כ"ט ע"ב: "לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יישא אישה".

לברכת המברך הוצעו פירושים רבים. רש"י ורבנו תם מוצאים בברכה זו רמיזה לכל האבות: "אשר קידש ידיו מבטן", "אומר רבנו תם שהוא אברהם אבינו שנקרא ידיו, שנאמר: 'מה לידידי בביתי' (ירמיה יא, טו)... ויחוק בשארו שם' – הוא יצחק. המילה נקראת חוק, בשארו-בבשרו, יצחק נימול בן שמונה ימים. ממשיך רבינו תם: "וצאצאיו חתם באות ברית קודש' – הוא יעקב."

ברית המילה נקראת ברית קודש. מספרת הגמרא (מנחות נ"ג ע"ב): "אמר הקב"ה לאברהם: בניך חטאו וגלו... אמר לו: היה לך לזכור ברית המילה! אמר לו (ירמיה יא, טו) ובשר קדש יעברו מעליך... ונקרא קודש, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערווה, אתה מוצא קדושה. (עיין רש"י ויקרא י"ט, ג')

הסבר התחינה בשעת מתן השם

על תפילה זו כותב הרב צבי בנימין אויערבך זצ"ל בספרו "ברית אברהם": "ולפי השערתו גם התפילה קיים את הילד הזה קדמונית היא, ומעין הברכה היה כתוב בירושלמי דשבת, בארמית "תשלח אסותא דחיי ורחימי מקדם מרא דשמיא".

"אלוהינו ואלוהי אבותינו קיים את הילד הזה וגו'". אוצר התפילות אומר: "לפי שהרבה נסים ונפלאות נעשו לו כשנולד, וגם ביום המילה שופכין את דמו, לפיכך תיקנו להתפלל עליו לשם, 'שיקיימהו לאביו ולאמו וירפאהו'".

נסיים בדבריו של מרן הרב קוק זצ"ל ב"עולת הראיה": שמעלת ארץ ישראל גדולה כמעלת ברית מילה מדי שמות של ארץ ישראל: ארץ חיים, ארץ צבי, ארץ ישראל, ארץ הקדושה – סופי תיבות "מילה". והנני מוסיף לעניות דעתי שראשי תיבות ישראל – צבי-חיים – קדושה הוא יצחק, ראש לנימולים לשמונה ימים, להורות שחשיבות ארץ ישראל היא כמו מילה במילואה, שחביבה מצווה בשעתה.

ד"ר אביה גוטמן

ראש המסלול לחינוך מיוחד

מרכזת תכנית פרא-רפואי

"התאמה להוראה לעובדים במערכת הבריאות"

הרמב"ם ב"מורה נבוכים" מביא הסבר לטעם המילה. זאת המילה, הוא הברית אשר כרת אברהם על אמונת ייחוד השם, הוא הברית אשר כרת אברהם על אמונת ה', וכן כל מי שימול יכנס בברית אברהם להאמין הייחוד, "להיות לך לאלוהים ולזרעך אחריו" (בראשית יז, ז).

ספר החינוך מביא משורשי המצווה: "לפי שרצה השם יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם, להבדילם משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם". רש"י הירש מאריך בהסבר המצווה: "יש לשים לב לכך, שהמילה עצמה קרויה כאן ברית. כלומר, עצם מעשה המילה יש בו משום שמירת הברית".

על ייחודה של מצווה זו העיר בעל "ערוך השולחן" שהתורה מצווה אותנו למול בן שמונת ימים, ולא הטילה התורה מצווה זו על האדם כשהגיע לגיל מצוות של שלוש עשרה שנים. אומר בעל "ערוך השולחן":

עיקר מצווה זו, דעל ידי המצווה נכנס לקדושת כלל ישראל, ונכנס תחת כנפי השכינה, וכשנולד אדם מישראל, מיד יכנס בברית הקדושה, וזה נקרא בריתו של אברהם אבינו, שנכנסה הנפש תחת כנפי השכינה.

הברכות על המילה

שמים את התינוק על ברכי הסנדק. המוהל מברך: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על המילה".

מיד אחרי המילה אבי הבן מברך: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו"; "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

כל העומדים שם עונים: "אמן. כשם שנכנס לברית, כן ייכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים".

אחר גמר המילה מברכים על כוס יין: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, בורא פרי הגפן", והמברך אומר: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, אשר קידש ידיו מבטן, וחוק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קודש. על כן בשכר זאת, אל חי חלקנו צורנו ציווה להציל ידיעות שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו, ברוך אתה ה' כורת הברית".

לאחר מכן נאמרת התחינה בשעת מתן השם:

אלקינו ואלקי אבותינו, קיים את הילד הזה לאביו ולאמו, ויקרא שמו בישראל [פלוגי בן פלוגי]. ישמח האב ביוצא חלציו ותגל אמו בפרי בטנה, ככתוב: ישמח אביו ותגל יולדתו, ונאמר: ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך, ואומר לך בדמיך חיי, ואומר לך בדמיך חיי. ונאמר: זכר לעולם בריתו, דבר צווה לאלף דור, אשר כרת את אברהם ושבועתו לישחק, ויעמידה ליעקב לחק, לישראל ברית עולם, ונאמר: וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים, כאשר ציווה אותו אלהים. הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו [והקהל עונה "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו"]. [פלוגי] זה הקטן

פרשת בלק

רק לבסוף, לפני נזק בלתי הפיך, ה' מרסן את זממו הנורא בהפיכת כוחותיו לברכות.

החי מול המדבר

על פי הקבלה, העולם מתחלק לרבדים רוחניים: דומם, צומח, חי (נפש), מדבר (רוח), נשמה. קיימת היררכיה רוחנית בין חלקים אלו בדבר מחויבותם לקיום ולשיפור העולם. הצומח ניזון מהדומם, החי ניזון מהצומח, והמדבר ניזון מהחי. על כל חלק לשדרג את איכות החומר שממנו הוא ניזון למטרה נעלה משיכול לממש בעצמו, ולתקן את העולם כפי יכולתו.

בעלי נשמה, יהודים, נצטוו לרומם את החי ואת הצומח באופן מתוקן, על ידי שחיטה והלכות כשרות. כאשר הופכים לבשר מבשרנו זוכים החי והצומח להיות שותפים במצוות.

בלעם מנסה לרדות בעולם החי כדי להחריב את העולם, ליצור רוע וקללה. הוא פועל בניגוד גמור לתיאור המשיח, "עני ורכב על חמור", שעומקו "עני שרכב על החומר", ושמונוט את החומר לתיקון עולם.

בלעם רוכב על אתון; אתון דווקא, נקבת החמור. הוא מנצל כביכול את חולשת החומר לזממיו, ומוביל את החומר לעולם התוהו. אך אתונו מתעלה עליו: רוכבת עליו, מוחצת את רגלו, ואולי גם את הרגליו, ועוצרת את השתלחותו חסרת הגבולות. גם כאן בלעם מסרב להבין.

האתון, שראתה חזיון מלאכי שאותו לא ראה בלעם, מוכיחה אותו. פותחת את פיה עולה כביכול לדרגת מדבר לעת עתה, ובלעם יורד מתחת לדרגת חיה. הוא משולל מאיכויותיו הרוחניות ונכוד מחוסר הבנתו את המציאות הרוחנית.

לו היה בלעם מקבל את התוכחה, סופו היה מר פחות, אך רצונו העבירו על דעתו. בחירתו החופשית טרם נלקחה. המלאך סר מהדרך ושוב הדרך נפתחת לפניו, בדרך לרוע.

ברכות בלעם רוויות סימבוליקה של חי, צומח ודומם. תכליתו היא העלאת החומר, עד ש"דרך כוכב מיעקב" – קבלת פני משיח תכף ומיד ממש!

יעל שלום

משתלמת בתכנית התאמה להוראה

במערכת החינוך לעובדים פרא-רפואיים

ברוריה מכמן

במעגלי העם היהודי

ארגון צהר

ארגון צהר הוקם בשנת 1955 על ידי קבוצת רבנים מהציונות הדתית במגמה להיות מעורבים בעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות וחיפוש אחר מרכיבי זהות משותפים. הארגון מונה כיום כ-800 רבנים ואנשי חינוך הפועלים בהתנדבות. פעילויות הארגון מבוססות על מחויבות להלכה תוך שמירה על ממלכתיות ועל נאמנות למדינה והן מכוונות לכלל הציבור במדינה.

חלק ממטרות הארגון הוא חיזוק, תמיכה וקידום העבודה הרבנית עם הציבור. ארגון צהר שואף להקנות לרב ולמשפחתו כלים מקצועיים שיסייעו בידו להוות כתובת מסייעת ותומכת לציבור הרחב. במסגרת זו נערכות השתלמויות מקצועיות בתחומים שונים, כגון גישור ופישור, משפחה ועוד.

להלן מפרט של חלק מתחומי החיים שבהם פועל ארגון צהר:

טובים השניים: מרכז להכנה לנישואין ולהעצמת הזוגיות. נועד לתת מענה למורכבות החברה המודרנית והצרכים המגוונים של הצעירים הדתיים בה. ההדרכה מבוססת על שיח ומאפשרת להמשיך גם אחרי החתונה ברכישת כלים להעצמת הזוגיות כדי לחזק את מוסד המשפחה בישראל.

נישואין: רבני צהר נפגשים עם בני הזוג לפני חתונתם לשיחה שבה מועלים נושאים שונים הקשורים למשפחה ולזוגיות מתוך השקפה יהודית, וביחד בונים טקס חתונה וחופה אשר יהיה משמעותי לבני הזוג. בסוף שנת 2013 אישרה הכנסת את "חוק צהר" שלפיו יוכלו זוגות להירשם לנישואין בכל יישוב בארץ ולא רק בעיר מגוריהם, כפי שהיה המצב עד אז.

"עסקים ולומדים": גיליון שבועי המבוסס על פרשת השבוע ומיועד לאנשי עסקים בכירים. הוא עוסק בסוגיות ערכיות ומנהיגותיות הנוגעות לעולם העסקים.

"מתפללים ביחד": מניינים משותפים לדתיים ולחילוניים המתקיימים ברחבי הארץ בימים הנוראים. לציבור המתפללים מחולקים מחזורים מיוחדים ודפי הסבר המסבירים בקצרה את התוכן ואת החשיבות של הקטעים השונים בתפילה.

"צהר לחקיקה": מיזם הפועל להעשיר את החקיקה ואת העשייה הפרלמנטרית בישראל כך שתביא לידי ביטוי את אופייה היהודי של המדינה, תוך הידברות והסכמה רחבה בחברה הישראלית. המיזם הוא מוסד עצמאי, אינו מפלגתי, והוא משרת את כלל חברי הכנסת ומקבלי ההחלטות.

מקורות

- ורגון ניר, פיש אורי, קופרמן מנחם, **צהר לחקיקה: חברי כנסת ורבני צהר במבט יהודי לחקיקה**, קרית גת 2013
- דאדון אברהם, **ארגון רבני צהר: דת, חברה ומדינה – מודל השוק והתאמתו לישראל ומאבקו ליצירת שוק אורתודוקסי לנוכח מונופול אורתודוקסי מחמיר ברבנות הראשית**, רמת גן 2012
- אתר ארגון רבני צהר: <http://www.tzohar.org.il>